

ТАЛАБАЛАРДА ИЖТИМОЙ МАДАНИЙ КОМПЕТЕНТЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА ПРОФЕССИОНАЛ ЙЎНАЛТИРИБ ЎҚИТИШНИНГ МОҲИЯТИ

Аҳмедова Мавлудахон Ахроржон кизи
Низомий номидаги ТДПУ 2 – курс магистрлари.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10431205>

Аннотация. Ушбу мақолада талабаларда ижтимоий маданий компетентликни такомиллаштиришда профессионал йўналтириб ўқитишнинг моҳияти ҳақида асосли маълумотлар келтирилган.

Калим сўзлар: ижтимоий маданий компетентликни такомиллаштириш, тиббиёт таълим муассасалари, ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ, жаҳон таълим ва илмий тадқиқот муассасалари.

THE ESSENCE OF PROFESSIONAL ORIENTATION TRAINING IN IMPROVING SOCIAL CULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS

Abstract. This article provides reasonable information on the nature of professional guided training in improving social cultural competence in students.

Keywords: improvement of social cultural competence, medical educational institutions, UNESCO, UNICEF, World educational and scientific research institutions.

СУЩНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Аннотация. В данной статье представлена обоснованная информация о сущности профессионально-ориентированного обучения в совершенствовании социокультурной компетентности учащихся.

Ключевые слова: совершенствование социально-культурной компетентности, медицинские образовательные учреждения, ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ, Всемирные образовательные и научно-исследовательские учреждения.

Жаҳон тиббиёт таълим муассасаларида бўлажак мутахассисларнинг касбий тайёргарлигини интегратив ёндашувлар асосида такомиллаштириш механизмлари амалиётга татбиқ этилмоқда. Австралиянинг Learning policy институтида ва ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ, Европа Университетлари Ассоциацияси ташкилотларида, Халқаро таълимни режалаштириш хорижий таълим муассасаларида тиббиёт талабаларининг касбий тайёргарлиги сифатини таъминлаш механизмларини такомиллаштириш, таълим жараёнини моделлаштириш, касбий тайёргарликни интегратив ёндашувлар асосида такомиллаштиришга қаратилган йирик амалий лойиҳаларни амалиётга тадбиқ этиш бўйича тизимли ишлар олиб борилмоқда.

Жаҳон таълим ва илмий тадқиқот муассасаларида тил қобилияти ва шахс ривожланишининг ўзаро алоқадорлигини ривожлантириш, алоқа нутқ тизимларининг назарий методологик асосларини ривожлантириш, янги таълим стандартларини таълим жараёнига тадбиғи самарадорлигини ошириш, талабаларнинг тил қобилиятларини замонавий таълим технологиялари асосида такомиллаштириш бўйича илмий тадқиқотлар

олиб борилмоқда. Шу билан биргаликда, Уэльс, Германия, Япония, Нидерландия ва Шимолий Ирландияда ўқув фанларининг ўқитилишида интегратив ёндашув самарадорлигини ошириш, бўлажак тиббиёт ходимларида инглиз тилини ўқитиш ва касбга тайёрлашни умумевропа CEFR малака талаблари асосида такомиллаштириш, таълим сифатини халқаро даражага кўтариш, модулли таълимни йўлга қўйиш бўйича илмий тадқиқотларга алоҳида эътибор берилмоқда.

Республикамизда сўнгги йилларда тиббиёт таълим муассасаларида сўнгги йилларда мутахассислар тайёрлаш тизимини халқаро малака талаблари асосида ташкил этиш ҳамда илғор хорижий тажрибага асосланган ҳолда ахборот коммуникация технологиялари воситаси корпус технологиялари, Умумевропа CEFR талаблари асосида талабаларга чет тилларини ўргатишнинг педагогик механизмларини такомиллаштиришнинг меъёрий асослари ва моддий-техник базаси яратилмоқда. “Халқаро таълим стандартларини жорий этиш ва таълим сифатини баҳолаш асосида олий таълим муассасалари фаолияти сифати ва самарадорлигини ошириш”¹ устувор вазифа этиб белгиланди. Бу борада олий таълим муассасаларида чет тилини ўқитишда талабаларнинг қобилиятларини замонавий таълим технологиялари асосида касбий фанларга интеграллаштирилган ҳолда ўргатиш имконияти кенгайтирилганлиги долзарб аҳамиятга эга.

Сўнгги йилларда таълим жараёнига замонавий технологияларни қўллаш масаласи тобора кучайиб бормоқда. Бу нафақат янги техник воситалар, балки ўқитишнинг янги шакл ва усуллари, ўрганишга янгича ёндашув. Биз ўз олдимизга қўйган асосий мақсад - чет тилини ўрганишда замонавий технологиялардан фойдаланган ҳолда, чет тилини ўрганувчиларни ўқитиш сифатини яхшилаш, уларнинг коммуникатив маданиятини такомиллаштириш, амалий машғулотларни ўрганиш учун технологиядан қандай самарали фойдаланиш мумкинлигини кўрсатиш. Унда инглиз тили талабаларга технология ёрдамида ўрганиш кўникмаларини яхшилашга ёрдам берадиган турли хил ёндашувлар ва методлар муҳокама қилинади.

Ў.Қ.Толипов томонидан олиб борилган тадқиқот жараёнида бўлажак кадрларни тайёрлашга йўналтирилган фаолиятни технологиялаштириш масаласининг моҳиятини ёритишга кенг ўрин ажратилади.

Ў.Қ.Толипов ва М.Усмонбоевалар томонидан яратилган асарда педагогик технологиянинг назарий асосларини амалий педагогик фаолиятга тадбиқ этиш масаласи ўрганилган. Шунингдек, хусусий фанларни ўқитиш жараёнига янги педагогик технологияларни татбиқ этишнинг амалий асосларини очиб беришга ҳаракат қилинган.

Олимлар Б.Зиёмухаммедов ва Ш.Абдуллаевалар томонидан яратилган “Янги педагогик технология: назария ва амалиёт” номли асарда дарсларни педагогик технологик ёндашувлар асосида ташкил этиш масалалари очиб берилган.

Ҳозирги кунда нафақат ўқитиш, балки биринчи галда такомиллаштириш ва тарбиялаш аҳамияти ортиб бормоқда (В.И.Андреев, М.И.Смирнов. Шу сабабли тил қобиилиятини такомиллаштириш йўллари биз таълим-тарбия жараёнини

¹Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 19 майдаги ПҚ-5117-сон “Ўзбекистон республикасида хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида” Қарори.

такомиллаштиришга янги ёндашувлар руҳида изладик, жумладан, бу борада технологик ёндашув танланди.

Педагогиканинг бу категорияси мазмуни уни педагогик тизим билан нисбатлаш орқали очилади. Г.К.Селевко фикрига кўра, «система тушунчаси технологияга нисбатан кенгрок тушунча бўлиб, фаолиятнинг ҳам субъект ҳам объектларини ўз ичига олади».

Бу ўзаро алоқадорликни В.Н.Беспалько ўз тадқиқотларида батафсил ёритиб берган. У педагогик технологияни замонавий мактаб педагогик системаларини самарали қуриш усули деб билади. Дидактик нуқтаи назардан, педагогик технологияни лойиҳалаштириш – бу педагогик система реализациясини унинг деталлари бўйича тавсифлайдиган амалий методикаларни ишлаб чиқишдир. Педагогик технология методологик асос сифатида системали ёндашувга эга ва ҳаммаша таълим, тарбия ва такомиллаштириш қонунларини амалда реализациялайдиган педагогик фаолият демакдир .

«Педагогик технология» тушунчасига бир неча таърифлар мавжуд. Улардан айримларинигина айтиб ўтамиз. Г.Ю.Ксензова педагогик технологияни амалиётда реализацияланадиган маълум педагогик системанинг лойиҳаси деб ҳисоблайди. А.К.Колеченко фикрича, бу билим, малака ва кўникмаларни ҳамда муносабатларни белгиланган мақсадларга мувофиқ конструкциялаш, шакллантириш ва назорат қилиш бўйича операциялар тўпламидир. М.В. Кларин эса педагогик технологияни педагогик мақсадларга эришиш учун қўлланадиган барча шахсий, инструментал ва методологик воситаларнинг системали йиғиндиси ва амал тили сифатида баҳолайди . Х.Деллар педагогик таъсирнинг турли усуллари табиий тўплами , И.Т.Гомес ҳаракатлар занжири саналадиган бўлғуси педагогик жараённинг модели , Ф.П.Лисовски режалаштирилаётган натижаларга эришиш жараёнининг тавсифи, Б.Т.Лихачев таълим шакллари, методлари, усуллари махсус тўпламини белгилайдиган психологик – педагогик установакалар йиғиндиси сифатида таърифлайди .

В.Н.Беспальконинг таърифи тобора аҳамиятлидир, у педагогик технология ҳақида амалда реализацияланадиган маълум педагогик системанинг тавсифи (лойиҳаси) сифатида, яъни аввалдан режалаштирилган таълим жараёнини системали ва изчил равишда амалда татбиқ қилиш ҳақида сўз боради.

Бундан ташқари педагогик ва инновацион технологиялар қаторида анъанавий технологияларни ҳам солиштиришни жоиз деб топдик. Анъанавий технологиялар тушунтириш ва тасвирий ўқитиш услубига асосланган. Яъни, талабаларга янги материални тақдим этади, аниқлик билан бирга, материалнинг тақдимоти ўқитувчининг монологи кўринишида бўлади. Талабалар тинглайдилар, ўқитувчининг топшириқларини бажарадилар, шундан сўнг материал эслаб қолинади.

Чет тилларини ўқитишнинг асосий мақсади талабаларнинг нутқ фаолиятининг барча турларида коммуникатив кўникмаларни эгаллаши ва талабаларнинг тилни алоқа воситаси сифатида ишлатиш қобилиятини такомиллаштиришдир, яъни чет тилларини амалий ўзлаштиришдир, ўқитувчининг вазифаси эса- ҳар бир талабага ўз фаоллигини кўрсатишга имкон берадиган ўқитиш усуллари танлаш.

Анъанавий ва замонавий ўқитиш технологияларининг фарқи нимада?

Анъанавий таълим технологияларида:

- ўқитиш технологияси марказида - ўқитувчи;
- тренингнинг моҳияти - билимларни (фактларни) узатиш;
- талабалар аудиторияда пассив рол ўйнайдилар;

Замонавий таълим технологиялари қуйидаги қоидаларга асосланади:

- таълим технологияси марказида - талаба;
- ўқитувчининг вазифаси - ўрганишга ўргатиш;
- таълим фаолиятининг марказида - ҳамкорлик;
- талабалар ўрганишда фаол рол ўйнайдилар;
- технологиянинг моҳияти талабаларнинг коммуникатив компетенциясини ва ўз-ўзини ўрганиш қобилиятини такомиллаштиришдан иборат.

Ахборот технологиялари одатда аудио, видео ускуналар, компьютерлар, интерфаол доскалар каби техник воситалардан фойдаланадиган технологиялар деб аталади). Аммо ҳозирги даврда - умумий компьютерлаштириш даврида, ахборот технологиялари ҳақида гапирганда, биринчи навбатда компьютер ва Интернет -ресурслар ҳақида гапириш керак.

Ҳамма компьютер ва интернетнинг чексиз имкониятлари ҳақида билади ва бу ерда тўхташнинг ҳождати йўқ. Шунинг таъкидлаш керакки, компьютер ва интернет-ресурслардан фойдаланиш сизга тилнинг асосий жиҳатларини (луғат, грамматика, фонетика) ишлаб чиқиш ва нутқ фаолияти турларини (тинглаш, ўқиш, ёзиш, гапириш) ишлаб чиқиш имконини беради. Талабалар учун зарур бўлган ҳар қандай маълумотни олиш учун шароит яратади (шу жумладан минтақашунослик) чет тилини ўрганиш мотивациясини оширади талабаларнинг дунёқарашини кенгайтиришга ёрдам беради.

Дарсга компьютер ва интернетни қўшиб, биз ҳақиқий мулоқот моделини яратамиз, шу билан алоқа, интерактивлик ва ҳақиқийлик каби тамойилларни амалга оширамиз ва шунга мувофиқ биз асосий вазифани - коммуникатив маданиятни такомиллаштиришни ҳал қиламиз.

Нима учун ўйин технологияси яхши? Ўйин - бу талаба учун ўрганишнинг табиий шакли. Ўйин орқали ўргатганимизда, биз талабаларга материал бериш биз учун қанчалик қулайлигини эмас, балки талабаларуни қандай қулай ва табиий қабул қилишини ўргатамиз.

Ўйин технологияси учун кўп турли хил таснифлар мавжуд. Таснифлардан бирига кўра, ўйинлар тайёргарлик (фонетик, орфографик, лексик ва грамматик) ва ижодий (нутқ фаолиятининг асосий турларини такомиллаштириш учун ўйинлар) га бўлинади. Бу тасниф шуни кўрсатадики, ўйинлар сизга тилнинг асосий жиҳатларини (луғат, грамматика, фонетика) ишлаб чиқиш ва нутқ фаолиятининг асосий турларини (тинглаш, ўқиш, ёзиш, гапириш) ишлаб чиқиш имконини беради.

Бошқа таснифга кўра, ўйинлар субъектлик ёки лингвистик, сюжетли ва ишбилармон ўйинларга бўлинади.

Ўқитишнинг биринчи (ёки бошланғич) босқичида мавзу ёки лингвистик ўйинлар мос келади, чунки бу босқичда тил кўникмалари фақат шаклланмоқда. Бу ўйинлар сўз бойлигини тўплашга, грамматик ва фонетик кўникмаларни эгаллашга ёрдам беради.

Ўрта босқичда ролли ўйинлар кўпроқ мос келади. Ролли ўйин-бу талабаларнинг маълум ролларни бажарадиган ўйин фаолияти. Улар кўпинча ўйиннинг тарбиявий хусусиятини билишмайди. Ўқитувчи учун ўйиннинг мақсади талабаларнинг нутқ

қобилиятларини такомиллаштиришдир. Ролли ўйинни бошқариш мумкин, лекин у катта ўрганиш имкониятларига эга. Юқори босқичда, ҳақиқий шароитларга яқин профессионал фаолиятни симуляция қиладиган амалий дарс бўлган бизнес -ўйинлардан фойдаланиш тавсия этилади.

Ўйин технологияларини қўллаган ҳолда, биз алоқа, вазият ва функционаллик тамойилларини амалга оширамиз. Алоқа биз яратган вазиятларда, ҳақиқийларга тақлид қилиб содир бўлади.

Таҳлилий босқич: талабаларнинг тадқиқот ишлари ва янги билимларни мустақил эгаллаш; маълумотларни қидириш ва йиғиш; бошқалар билан маълумот алмашиш (талабалар, ўқитувчилар, ота -оналар ва бошқалар); махсус адабиётларни ўрганиш, оммавий ахборот воситалари, Интернетдан материаллар жалб қилиш.

Умумлаштириш босқичи: олинган маълумотларни конспектлар, маърузалар, филмлар, спектакллар, девори газеталари, журналлар, Интернетда тақдимотлар ва бошқалар кўринишида тизимлаштириш).

Лойиҳа усули - бу тилни ўрганишга қатламли ёндашув бўлиб, у мулоқотга табиий эҳтиёж пайдо бўладиган муҳитни яратади. Лойиҳа усули - бу талабаларнинг белгиланган кетма -кетликдаги ҳаракатлари мажмуи бўлиб, у қўйилган вазифага эришиш учун жуда реал, аниқ амалий натижа билан яқунланиши керак, у ёки бу тарзда расмийлаштирилган.

Лойиҳа усулининг асосий мақсади талабаларга амалий масалалар ёки турли фан соҳаларидан билим талаб қиладиган муаммоларни ҳал қилиш жараёнида мустақил равишда билим олиш имкониятини беришдир. Ўқитувчига лойиҳа доирасида ишлаб чиқувчи, мувофиқлаштирувчи, эксперт, маслаҳатчи вазифаси юклатилган.

Лойиҳада ишлаш босқичлари:

Лойиҳа олдидан - бир гуруҳ талабалар учун лойиҳа мавзусини шакллантириш.

Лойиҳа бўйича ишларни режалаштириш: иш босқичларини чеклайдиган вақт оралиғини аниқлаш; бажарилган ишни лойиҳалаш вариантларини муҳокама қилиш.

Шундай қилиб, лойиҳа усули "бажариб ўрганиш" тамойилига асосланган бўлиб, унда талаба фаол иштирокчи ҳисобланади. Бу хотирани такомиллаштиришга қаратилган ахборот ёндашувига эмас, балки тадқиқот фаолияти учун зарур бўлган фикрлаш қобилиятлари мажмуасини шакллантиришга қаратилган фаолият ёндашувига асосланган.

Буюк Британияда, Австралияда, АҚШда талабаларни индивидуал таълим-тарбия услубига мувофиқ индивидуал режалар бўйича ўқитиш тажрибаси мавжуд. Оммавий олийгоҳлар учун ҳамкорликда ўрганиш тажрибаси умумий дидактик концептуал ёндашув сифатида энг қизиқарли бўлиб туялади, айниқса, агар бу технологиялар аудитория-дарс тизимига жуда органик тарзда мос келишини ҳисобга олсак, мазмунга таъсир қилмайди. таълимнинг башорат қилинган натижаларига энг самарали эришиш ва ҳар бир талабанинг имкониятларини очиб бериш имконини беради.

Ҳамкорликда ўқитиш мафқураси америкалик ўқитувчиларнинг учта гуруҳи томонидан батафсил ишлаб чиқилган: Жонс Хопкинс университетидан Р. Славин; Миннесота университети Р. Жонсон ва Д. Жонсон; Калифорния университетидан Э. Аронсон гуруҳи томонидан. Бу технологиянинг асосий ғояси - ҳар хил ўқув вазиятида талабаларнинг фаол биргаликдаги ўқув фаолияти учун шароит яратиш, талабалар турлича

бўлади: баъзилари ўқитувчининг барча тушунтиришларини тезда "тушуниб олади", маъруза материални, мулоқот қилиш кўникмаларини осон ўзлаштиради; бошқалар материални тушуниш учун кўпроқ вақт талаб қилмайди, балки қўшимча мисоллар, тушунтиришлардан иборат. Бундай талабалар, қоида тарикасида, бутун аудитория олдида савол беришдан уялишади ва баъзида улар аниқ нимани тушунмаганларини, саволни тўғри шакллантира олмайдилар. Бундай ҳолларда йигитлар кичик гуруҳларга бирлаштирилса ва уларга битта умумий топшириқ берилса, бу топшириқни бажаришда гуруҳдаги ҳар бир талабанинг роли аниқланса, унда ҳамма учун ўзлари жавобгар бўлган вазият юзага келади. Ҳар бир талаба нафақат ўз ишининг натижаси учун (кўпинча талабани бефарқ қолдиради), балки, айниқса, бутун гуруҳ натижаси учун курашади. Шунинг учун, заиф талабалар ўзлари тушунмаган барча саволларни кучлиларидан билишга ҳаракат қилишади ва кучли талабалар гуруҳнинг барча аъзолари, айниқса, заиф талаба материални (шу билан бирга, кучли талаба яхши тушунишидан манфаатдор. Масала бўйича ўз тушунчасини текшириш имкониятига эга). Шундай қилиб, бўшлиқлар бир-бирига ёпиштирилади. Бу ҳамкорликда ўрганишнинг умумий ғояси ҳисобланади.

Амалиёт шуни кўрсатадики, ҳамкорликда ўқиш нафақат осон ва қизиқарли, балки анча самаралидир. Бу самарадорлик нафақат илмий ютуқларга, балки уларнинг интеллектуал ва ахлоқий ривожланишига ҳам тегишли бўлиши муҳим. Биргаликда ўрганиш, нафақат биргаликда ишлаш, бу ёндашувнинг моҳиятидир. Ҳамкорликда ўқитиш ғояси дунёнинг кўплаб мамлакатларидаги кўплаб ўқитувчиларнинг саъй-ҳаракатлари билан ишлаб чиқилган, чунки бу ғоянинг моҳияти ўта инсонпарвар, шунинг учун ҳам педагогик, гарчи у турли мамлакатлар вариантларида сезиларли фарқларга эга бўлсада. Ҳамкорликда ўқишнинг турли хил вариантлари мавжуд. Келинг, уларни рўйхатга олайлик.

1) Талабалар гуруҳлари ўқитувчи томонидан дарс олдида тузилади, албатта, талабаларнинг психологик мувофиқлиги ҳисобга олинади. Бундан ташқари, ҳар бир гуруҳда кучли, ўртача ва кучсиз талаба, қизлар ва ўғил талабалар бўлиши керак. Агар гуруҳ баркамол ишласа, таркибни ўзгартириб бўлмайди. Агар бирор сабабга кўра иш яхши кетмаса, гуруҳ таркибини дарсдан дарсга ўзгартириш мумкин.

2) Гуруҳга битта топшириқ берилади, лекин у бажарилганда гуруҳ аъзолари ўртасида ролларни тақсимлаш кўзда тутилади.

3) битта талабанинг эмас, балки бутун гуруҳнинг иши баҳоланади; жуда кўп билим талабаларнинг саъй -ҳаракатлари сифатида баҳоланмаслиги муҳим. Шу билан бирга, баъзи ҳолларда, талабаларга натижаларни ўзлари баҳолашларига руҳсат бериш мумкин.

4) Ўқитувчининг ўзи гуруҳ талабасини танлайди, у топшириқ ҳақида ҳисобот бериши керак. Баъзи ҳолларда, бу заиф талаба бўлиши мумкин. Агар кучсиз талаба гуруҳнинг биргаликдаги иши натижаларини батафсил баён қила олса, бошқа гуруҳларнинг саволларига жавоб берса, демак мақсадга эришилган ва гуруҳ вазифани уддалаган

Шундай қилиб, бу ерда ҳамкорликда ўқишнинг баъзи вариантлари мавжуд:

1. Талабалар жамоасини ўрганиш (CTL, жамоавий машғулотлар). Тренингни ҳамкорликда амалга оширишда "жамоавий мақсадлар" га ва бутун гуруҳнинг муваффақиятига (жамоавий муваффақият) алоҳида эътибор қаратилади, бунга фақат гуруҳнинг ҳар бир аъзосининг мустақил ишлаши натижасида эришиш мумкин,

ўрганиладиган мавзу / муаммо / масала устида ишлаётганда ўша гуруҳларнинг бошқа талабалари билан доимий алоқада бўлиши. Ушбу ёндашувнинг вариантларини кўриб чиқиш мумкин: а) индивидуал -гуруҳ (талаба - жамоалар - ютуқлар бўлинмалари - STAD ва б) жамоавий ойин (жамоалар - ойинлар - турнир - TGT) иши.

2. Ҳамкорликда ўқитишни ташкил этишнинг яна бир варианты 1978 йилда профессор Э. Аронсон томонидан ишлаб чиқилган ва уни JIGSAW деб атаган. Педагогик амалиётда бу ёндашув "арра" деб қисқартирилади. Талабалар 4-6 кишидан иборат гуруҳларга бўлиниб, ўқув материали устида ишлашади, улар бўлақларга бўлинади (мантқиқий ёки семантик блоклар). Чет тили дарсларида бундай ишлар тил материални ижодий қўллаш босқичида ташкил этилади. Гуруҳнинг ҳар бир аъзоси ўз мавзусида материал топади. Кейин бир хил масалани ўрганаётган, лекин турли гуруҳларда ишлаётган талабалар шу масала бўйича мутахассис сифатида учрашиб, маълумот алмашадилар. Бу "экспертлар учрашуви" деб номланади. Кейин йигитлар ўз гуруҳларига қайтиб, ўз гуруҳидаги ўртоқларига янги нарсаларни ўргатишади. Улар, ўз навбатида, топшириқнинг ўз қисми ҳақида гапиришади. Ҳар бир талаба якка ўзи ва бутун жамоа мавзу бўйича ҳисобот беради .

3. Ҳамкорликда ўқишнинг яна бир варианты - биргаликда ўрганиш - 1987 йилда Миннесота университетиде ишлаб чиқилган (Д. Жонсон ва Р. Жонсон). Аудитория 3-4 кишидан иборат гуруҳларга бўлинган. Ҳар бир гуруҳ битта топшириқни олади, бу бутун гуруҳ ишлаётган катта мавзунинг бир қисми. Ҳар бир гуруҳга ўз қисмини тайёрлаш вазифаси берилади. Алоҳида гуруҳлар ва умуман барча гуруҳларнинг биргаликдаги ишлаши натижасида материалнинг тўлиқ ассимиляциясига эришилади. Шунинг ёдда тутиш керакки, мавзу бўйича зарур бўлган барча сўз бирикмалари олдинги дарслар давомида бошқа дарсларда ўзлаштирилган. Бу ерда тасвирланган барча биргаликдаги таълим вариантларига хос бўлган асосий ғоялар ўқитувчига ҳар бир талабага эътибор қаратиш имкониятини беради. Бу гуруҳ-аудитория тизими шароитида шахсга йўналтирилган ёндашув, уни амалга оширишнинг мумкин бўлган усуллари билан бири. Биргаликда ўқишни қўллашда, энг қийин қисми талабаларни кичик гуруҳларда мулоқот қилишдир. Аммо амалиёт шунинг кўрсатадики, ўқитувчининг доимий эътиборида бу талаб дастлаб қийинчилик билан, сўнгра аста-секин равшан завқ билан бажарилади. Шунинг таъкидлаш керакки, гуруҳлар тузиш ва уларга тегишли топшириқ бериш етарли эмас. Гап шундаки, талабанинг ўзи билим олишни хоҳлайди. Муваққил таълим фаолиятини рағбатлантириш муаммоси вазифани бажариш услуби, шартлари ва усуллари билан муҳим эмас .

Болгариялик шифокор, психотерапевт Георгий Лозановнинг педагогикада таклиф психологиясини ўқув жараёнида, хусусан, чет тилларини ўргатишда одамнинг заҳира қобилиятларини фаоллаштириш воситаси сифатида ишлатишга уриниши муносабати билан пайдо бўлди. Келинг, чет тилларини ўқитишнинг интенсив услубининг асосий мақсад ва вазифаларини шакллантирайлик. Чет тилини ўқитишнинг интенсив услубининг асосий вазифаси - чекланган вақт шароитида чет тилини мулоқот воситаси ва билим воситаси сифатида ўзлаштириш, оғзаки нутқни тушуниш, кўникма ва малакаларини такомиллаштириш, тил қобилиятлари оддий (табиий) ёки оддий тезликка яқин, деярли чексиз кундалик ҳаёт, ижтимоий-сиёсий ва умумий илмий мавзуларда мунтазам равишда мулоқот қилиш .

А.К.Колеченконинг фикрига кўра, ҳар қандай технология қуйидаги вазифаларни бажариши лозим :

- ривожлантирувчи (алоҳида психик жараёнда психик операциялар ўсиши мавжудлиги);
- ўргатувчи (билим, малака ва кўникмалар ўсишининг кузатилиши);
- тарбияловчи (талабада барқарор муносабатлар, хулқнинг шаклланганлиги);
- коррекцияловчи (технология зарур ҳолларда ўқитувчи ва талабалар фаолиятини камрайдими).

Педагогик технологиянинг ривожлантирувчи потенциали, фикримизча, қуйидаги аспектлардан иборат:

- шахсга йўналтирилган, талабанинг психик фаолиятида ўзгаришларни ҳисобга олишга қаратилган мақсадларнинг қўйилиши;
- ҳар бир талабанинг ютуқлар динамикасини бошқа талабалар билан эмас, балки олдинги индивидуал натижалари билан қиёслаб ҳисобга олиш;
- ҳар бир талаба томонидан уларнинг субъектлигини ташхисловчи фаолият усуллари мустақил танлашини ҳисобга олиш;
- талабанинг ўз –ўзини англаши, ўз – ўзини баҳолашининг бир пайтда ўсиши.

Қобилият такомиллашининг ички шароитлари моҳиятини ўрганаётиб, уларни омиллар билан фарқлаш зарурати туғилади. Назаримизда, омил ва шароит умумийлик ва хусусийлик каби ўзаро боғлиқлик ҳосил қилади. Омиллар қобилиятнинг юзага келиш ва ривожланиш фактини таъминлайди, қачонки шароитлар омилнинг қобилият ривожига оптимал таъсирини таъминлайди, у ёки бу омилнинг таъсир кучи ортиши ё аксинча камайишига кўмаклашади. Л.П.Доблаев фикрича, бу қобилиятлар ривожланишининг компенсатор механизмлари билан боғлиқ бўлиши мумкин.

Шундай қилиб, педагогика фани категорияси сифатида педагогик технология тушунчаси ҳақидаги назарий маълумотларни умумлаштириб, хулоса қилиш мумкинки, у амалда реализацияланадиган педагогик система бўлиб, уларни қўллаш конкрет ажратилган шароитларда педагогик жараённинг барча субъектларида режалаштирилган кафолатланган натижага олиб келиши лозим бўлган таълим ва тарбия методлари, воситалари йиғиндисини ўз ичига олади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 27 майдаги “2013-2016 йилларда таълим муассасаларининг чет тиллари кабинетларини замонавий ахборот-коммуникация, ўқитишнинг техник воситалари ва анжомлари билан жиҳозлаш (кўшимча жиҳозлаш)ни жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, 143-сонли қарори.
2. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг “XXI асрнинг Олий таълими” Бутун жаҳон декларацияси (1998 й.), ЮНЕСКО нинг "Олий таълимни ислоҳ қилиш ва ривожлантириш" дастурий ҳужжати (1995 й.), CEFR. Learning, teaching, assessment. Language Policy Unit, Strasbourg. www.coe/lang-CEFR.

3. PRESETT Curriculum Reform Project: External Evaluation Report. – Тошкент: Британия Кенгаши лойиҳалар ҳисоботлари тўплами, 2013
4. Абдуқодиров А.А, Пардаев А.Х. Таълим жараёнини технологиялаштириш назарияси ва методологияси. -Т.: “Фан ва технология”, 2012 йил, -104 б.
5. Азизова Г.Г. Олий таълим муассасалари профессор -ўқитувчиларининг касбий педагогик фаолиятини такомиллаштириш (инглиз тили материаллари мисолида) // : Автореф. дис. ... (PhD) пед наук / Азизова Г.Г. – Т.: 2019
6. Ахлиддинов Р.Ш. Умумий ўрта таълим сифатини бошқаришнинг
7. ижтимоий –педагогик асослари (Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида) Пед. Фан.док... дисс. Тошкент.2002. 338.б.:
8. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. М.: Педагогика, 1999. -190 с.
9. Гулямова М.Х. Инглиз тилини ўқитишда талабалар коммуникатив компетенциясини ривожлантиришга интегратив ёндашув// : Автореф. дис. ... (PhD) пед наук / Гулямова М.Х. – Т.: 2019
10. Жалолов Ж.Ж. Чет тил ўқитиш методикаси. Чет тиллар олий ўқув юртлиари (факультетлари) талабалари учун дарслик қайта ишланган ва тўлдирилган 2 -нашри. -Тошкент: Ўқувчи, 2012. -432 б.
11. Ишонов Л. Педагогика коллежларида бўлажак ўқитувчиларнинг социолингвистик маданиятини ривожлантириш технологияси: Пед. фан. ном. – Тошкент, 2006. – 131 б.
12. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Тошкент, Истеъдод, 2008. – 180 б.
13. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. (Анализ зарубежного опыта) М.: Знание, 1999. - 75 с.
14. Максудова Ҳ.Ф. Фармацевтика йуналишида инглиз тилини ўқитиш жараёнида талабаларнинг касбий лаёқатларини такомиллаштириш, 2021, 12 б.
15. Мамаджонова Н.А. Кўп тиллилик муҳитида умумтаълим мактаби талабаларининг интерферентив компетенциясини шакллантириш 2021, 11 б.
16. Махкамova Г.Т., Алимова Ш.С., Зияев А.И. Innovative pedagogical technologies in the English language teaching.-Т.:2017.
17. Муртозаева Н.И. Чет тили ўқитиш методикасининг ривожланиш мазмуни: Пед. фан. ном. ... дис. – Тошкент, 2009.-159.
18. Мусурманова О. // Узлуксиз таълим тизимида ўқитувчиларни касбий-педагогик компетентлигини ривожлантириш муаммолари ва истиқболлари: Респ. илмий-амалий анжумани материаллари. –Тошкент, Низомий номидаги ТДПУ, 2013. -444 б. – Б. 112.
19. Муслимов Н.А., Қўйсинаов О.А. Касб таълими йўналиши бакалаврларни тайёрлашда мустақил таълимни ташкил этишнинг назарияси ва методикаси. -Т.: Фан, 2009.

20. Мухитдинова Х.С. Таълим босқичларида ўзбек тилини ўқитиш узлуксизлигини таъминлашнинг илмий методик асосларини такомиллаштириш//дис. ... (DrS) пед наук / – Т.: 2011
21. Холиқов А.А. Педагогик маҳорат. Дарслик. – Т.: IQTISOD-Молия, 2011.- 425 б.
22. Хохленкова Л.А. Технология профессионального педагогического общения при обучении иностранному языку студентов неязыковых ВУЗов. Москва, 2018. - 134.